

Mamma med nerver

Psykisk syke mødre ber ikke om hjelp til barneomsorgen. Psykiatrien må bli mer orientert mot familie og pårørende, og foreldrerollen må tematiseres når foreldre behandles, mener Astrid Halså.

Susanne Moen Stephansen
Frilanser

Onsdag 09. april 2008
kl. 05:00

Psykisk syke mødre er som andre mødre, nemlig opptatt av å være gode mødre og bekymret for ikke å strekke til.

Nettopp derfor ber de ikke om hjelp til barneomsorgen, viser en ny norsk doktorgrad.

Hverdagsvirkeligheten

Alle er enig om at barn av psykisk syke foreldre sliter og trenger bedre oppfølging fra det offentlige. Men hjelper det å skrive rapporter, lage retningslinjer og utarbeide veiledningshefter?

Nei, mener Astrid Halså, som nylig disputerte om emnet.

Hun har dybdeintervjuet 14 mødre med psykiske helseplager, samt en rekke fagpersoner i de psykiatriske tjenestene som har behandlet dem.

- Det er blitt snakket og skrevet om problemet i 20 år nå, men fortsatt har disse barna det ille. I doktorgradsarbeidet mitt har jeg undersøkt problemet ved å ta utgangspunkt i de psykisk syke mødrene, forteller Halså.

Det har i liten grad blitt gjort før, men Halså mener det er helt nødvendig å forstå hverdagsvirkeligheten til de syke foreldrene, for å kunne utvikle gode velferdstilbud som når fram.

Skamfulle mødre

Halså snakket med de 14 mødrene i tre timer hver, med fokus på hverdagslivet som mor. Gjennom disse samtalen forventet hun å få vite hvilke hjelpetiltak mødrene selv ville synes var nyttige. Slik gikk det ikke.

- Intervjuene med de 14 mødrene fortalte meg for det første at psykisk syke mødre er en sammensatt og uensartet gruppe.

- Felles for dem jeg snakket med var imidlertid at når depresjonen, manien, angsten eller andre psykiske plager meldte seg, så opplevde de at det gikk utover evnen deres til å være en omsorgsfull og god mor, forteller Halså.

Mødrene fortalte at det syntes det var vanskelig å være emosjonelt til stede for barna sine, at de slet med å følge opp barna i barnehagen, på skolen og i fritidsaktivitetene, og at det gav dem dårlig samvittighet og skyldfølelse.

- Det som overrasket meg, var at mødrene, til tross for sitt strev, ikke hadde noen formening om hvordan det offentlige skulle hjelpe dem med barneomsorgen, forteller Halså.

Privatisert foreldreskap

Mødrene fortalte Halså at de strakk og presset seg for å være gode mødre og holde det i orden hjemme. Ofte førte det til at symptomene gikk over i alvorlig sykdom og innleggelse.

Hvorfor lot de det gå så langt uten å spørre om hjelp?

- Det henger nok sammen med kulturelle forestillinger om å det å være mor, mener Halså.

- Det senmoderne foreldreskapet er preget av å være et barneforedlingsprosjekt som man skal greie på egenhånd. Å be om hjelp ville være å avsløre egne mangler.

Halså peker på at det kan se ut som at forestillinger om psykiske lidelser og forestillinger om foreldreskap står i et innbyrdes motsetningsforhold til hverandre.

- Psykiske lidelser handler for mange om tap av ansvar og kontroll, irrasjonalitet, sosialt truende og forstyrret atferd, mens viktige verdier i moderne barneomsorg er forutsigbarhet, trygghet, innlevelse, struktur, og ansvar, påpeker Halså.

- Kombinasjonen foreldreskap og psykiske lidelser skapte for noen av mødrene frykt for at andre skulle fordømme dem både fordi de hadde en psykisk lidelse og fordi de ikke var gode nok foreldre.

Verst for mor

Studien gjorde Halså klar over at morsrollen og farsrollen fremdeles er ganske ulike.

- Det er nok særlig mødre som føler at dette med å ha barn er noe de må ta ansvar for og mestre selv, sier forskeren.

At det var nesten bare mødre som ble intervjuet i undersøkelsen hennes, understreker dette. Halså inviterte 40 foreldre av ulikt kjønn, men med psykiske helseplager, til å delta. Bare to fedre svarte.

Usynlige barn må få hjelp

Psykisk syke mødre kvier seg altså for å be om hjelp til barneomsorgen, selv om de trenger det, og ifølge Halså ber barna selv sjelden om hjelp, lojale som de er.

Hvem skal så fange opp disse barna og sørge for at de og foreldrene deres kommer i kontakt med

riktig instans og får tilbud om riktige tiltak?

- Barna må hjelpes gjennom foreldrene, og konklusjonen min etter denne undersøkelsen er at institusjonen som kan og bør koordinere det hele, er den psykiatriske tjenesten som gir hjelp til barnas foreldre, sier Halså.

- Når mødre er innlagt eller til behandling, er de i en setting hvor sykdommen ikke er tabuisert.

- Behandlere og hjelpere her har derfor en unik mulighet til å bygge opp et tillitsforhold til foreldrene og å oppdage og finne passende hjelpeordninger for barna, hevder Halså.

- Må endres

Men det krever at psykiatrien blir mer orientert mot familie og pårørende.

I dag tematiseres ikke foreldrerollen når foreldre behandles i psykiatrien. Man er pasient og individ, ikke forelder. Til tross for at man har barn som venter hjemme.

- Dette må endres, skritt for skritt. Til det kreves det økt kompetanse i voksenpsykiatrien om barns behov, om foreldrerollens utfordringer, samt kjennskap til det kommunale hjelpeapparatet, sier Halså.

- Når regjeringen nå har bevilget 28 millioner kroner for å styrke arbeidet for barn av psykisk syke og rusmisbrukere, så er det her støtet bør settes inn, avslutter hun.

Astrid Halså er ansatt ved Høgskolen i Lillehammer, men disputerte for doktorgraden ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap på NTNU. Tittelen på avhandlingen hennes er Mamma med nerver. En studie av moderskap og barneomsorg i velferdsstaten, når mor har psykiske helseplager.

Astrid Halså.